

Sygn. akt VI U 1173/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Monika Miller-Młyńska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Herman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 września 2014 r. w S.

sprawy B. H. (1)

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i ustalenie nadpłaty składek

na skutek odwołań B. H. (1)

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 20 maja 2014 roku znaki: (...)i (...)

oddala odwołania.

UZASADNIENIE

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 20 maja 2014 r, znak (...), stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczeń: emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla B. H. (1) od dnia 1 kwietnia 2014 r. oraz ustanie obowiązku opłacania składek od tego dnia. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że B. H. (1) podlegająca dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu rolników (na wniosek) nie opłaciła w ustawowym terminie (do 30 kwietnia 2014 r.) składki, co zgodnie z dyspozycją art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników traktowane jest jako odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek.

Decyzją z dnia 20 maja 2014 r., znak (...), Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dodatkowo stwierdził nadpłatę składek na ubezpieczenie społeczne rolników w kwocie 378,00 zł na koncie B. H. (1). W uzasadnieniu wskazano, że nadpłata na koncie powstała w wyniku wyłączenia B. H. (1) z ubezpieczenia społecznego rolników i odpisania składki z tego tytułu.

B. H. (1) zaskarżyła powyższe decyzje, wnosząc o ich uchylenie i stwierdzenie, że podlega nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wskazała, że w jej ocenie pięciodniowe opóźnienie w zapłacie składki na dobrowolne ubezpieczenie społeczne rolników spowodowane brakiem płynności finansowej nie powinno skutkować wyłączeniem jej z ubezpieczenia społecznego rolników. Zwróciła uwagę, że od niewpłaconej w terminie należności pobiera się odsetki za zwłokę, począwszy od dnia następnego po upływie terminu płatności, w wysokości i na zasadach

określonych przepisami dotyczącymi zobowiązań podatkowych. Dodatkowo wskazała, że w jej ocenie organ rentowy wydając w jej przypadku decyzję wyłączającą ją z ubezpieczeń społecznych rolników naruszył Konstytucję, w szczególności jej art. 2 i 30.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości, z argumentacją jak w zaskarżonej decyzji.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 6 maja 1997 roku Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w S. wydała decyzję stwierdzającą, iż B. H. (1) od dnia 9 kwietnia 1997 r. podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników na wniosek (jako właściciel gospodarstwa rolnego o powierzchni nieprzekraczającej 1 ha przeliczeniowego). W punkcie IV decyzji wskazano, że B. H. jest obowiązana do opłacania składek w następujących terminach: do 31 stycznia za I kwartał, do 30 kwietnia za II kwartał, do 31 lipca za III kwartał, do 31 października za IV kwartał.

W standardowej informacji zawartej w druku decyzji w punkcie 3 zamieszczona była informacja, że „od niewpłaconej w terminie należności pobiera się odsetki za zwłokę, poczynając od dnia następnego po upływie terminu płatności w wysokości i na zasadach określonych przepisami o zobowiązaniach podatkowych. Niewpłacona w terminie należność zostanie ściągana przymusowa w myśl obowiązujących przepisów wraz z kosztami.” Dodatkowo na odwrocie decyzji maszynowo dopisano, iż „nieopłacenie składki w terminie powoduje wykluczenie z ubezpieczenia”.

Niesporne, a nadto dowody:

- zgłoszenie do ubezpieczenia – k. 1 akt KRUS;
- wniosek z 9.04.1997 r. – k. 10 akt KRUS;
- umowa dzierżawy nieruchomości rolnej z 2.12.1996 r. – k. 2-9 akt KRUS;
- decyzja z 6.05.1997 r. wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru – k. 13, 14 akt KRUS.

Decyzją z dnia 3 grudnia 1999 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczeń: emerytalno-rentowego, wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego dla B. H. (1) od dnia 1 października 1999 r., wskazując że składka za IV kwartał roku 1999 nie została opłacona w terminie ustawowym. B. H. opłaciła wówczas składkę w dniu 4 listopada 1999 r.

Na odwrocie doręczonej B. H. decyzji zamieszczono w punkcie 3 informację, że ubezpieczenie na wniosek ustaje:

- 1) w przypadku osób regularnie opłacających należne składki kwartalne – z końcem kwartału wskazanego w oświadczeniu ubezpieczonego, a jeżeli w oświadczeniu brak takiego wskazania – z końcem kwartału, w którym ubezpieczony złożył niniejsze oświadczenie;
- 2) w przypadku osób, które nie opłacą w terminie należnej składki – z końcem kwartału, za który składki zostały opłacone.

Dodatkowo wskazano, że nieopłacenie składki w terminie jest traktowane jak odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek, chyba że przed upływem terminu płatności rolnik złożył podanie o jego odroczenie albo udowodni, że nieopłacenie składki w ustawowym terminie było wynikiem zaistnienia trudnych do przewidzenia i niezawinionych przez płatnika okoliczności.

Niesporne, a nadto dowód: decyzja z 3.12.1999 r. ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru – k. 20, 21 akt KRUS.

Ubezpieczona odwołała się od powyższej decyzji, wskazując że powodem czterodniowego opóźnienia w zapłacie składki był chwilowy nieprzewidziany brak płynności finansowej. Zarzuciła sprzeczność informacji zamieszczonej w

punkcie 3 decyzji stwierdzającej jej podleganie ubezpieczeniom społecznym rolników na wniosek, podnosząc iż z jednej strony dopuszczono możliwość opłacenia składek po terminie, wskazując na skutek w postaci konieczności zapłaty odsetek, podczas gdy z drugiej wskazano, że nieopłacenie składek w terminie powoduje wykluczenie z ubezpieczenia.

Niesporne, a nadto dowód: odwołanie – k. 25-26 akt KRUS.

Organ rentowy w związku z odwołaniem ubezpieczonej uchylił zaskarżoną decyzję. Decyzją z dnia 4 stycznia 2000 r. stwierdzono, że B. H. (1) podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników na wniosek w zakresie pełnym nadal od dnia 1 października 1999 r. W uzasadnieniu decyzji zamieszczono informację, że „ubezpieczenie to ma charakter dobrowolny, nieopłacenie składki w terminie ustawowym jest równoznaczne z wyłączeniem z ubezpieczenia”. Dodatkowo w standardowej informacji na odwołaniu decyzji w punkcie 3 wskazano, że rolnik obowiązany jest do terminowego opłacania składek oraz że ma to szczególne znaczenie w przypadku osób objętych ubezpieczeniem na wniosek, bowiem nieopłacenie składki w terminie jest traktowane, jak odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek, chyba że przed upływem terminu płatności rolnik złożył podanie o jego odroczenie albo udowodni, że nieopłacenie składki w ustawowym terminie było wynikiem zaistnienia trudnych do przewidzenia i niezawinionych przez płatnika okoliczności.

Niesporne, a nadto dowód: decyzja z 4.01.2000 r. ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru – k. 44, 45 akt KRUS.

W 2007 r. B. H. (1) ponownie spóźniła się z opłaceniem składki. Składkę za II kwartał uiszczyła bowiem w dniu 2 maja 2007 r., zamiast do dnia 30 kwietnia 2007 r.

Pismem z dnia 28 maja 2007 r. organ rentowy poinformował ubezpieczoną, że zgodnie z decyzją z dnia 4.01.2000 r. została objęta ubezpieczeniem społecznym rolników na wniosek w zakresie pełnym. Jednocześnie przypomniano ubezpieczonej, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na wniosek ma charakter dobrowolny, nieopłacenie składki w terminie ustawowym jest traktowane jako odstąpienie od tego ubezpieczenia. Dalej organ rentowy wskazał, że należność za II kwartał 2007 r. została opłacona po terminie, tj. 2 maja 2007 r. Podkreślono, że w przypadku kolejnej nieterminowej wpłaty składki ubezpieczona zostanie wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników.

Niesporne, a nadto dowody:

- kartoteka obrotów – k.48- 49 akt KRUS;

- pismo z 28.05.2007 r. – k. 50 akt KRUS.

W 2014 r. B. H. (1) ponownie spóźniła się z opłaceniem składki. Składkę za II kwartał uiszczyła w dniu 5 maja 2007 r., zamiast do dnia 30 kwietnia 2007 r. Ubezpieczona nie składała wniosku o odroczenie terminu płatności.

Niesporne.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie nie mogło zostać uwzględnione.

Okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy były bezsporne. Ubezpieczona nie kwestionowała bowiem tego, iż składkę na ubezpieczenie społeczne rolników za II kwartał 2014 r. uiszczyła po upływie ustawowego terminu. Spór stron w niniejszej sprawie miał więc wyłącznie charakter prawny i sprowadzał się do ustalenia konsekwencji opóźnienia zapłaty składek na dobrowolne ubezpieczenie społeczne rolników.

Zgodnie z przepisem art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 z późn. zm.), ubezpieczeniu podlega się z mocy ustawy albo na wniosek. W ustępie 2a tego samego artykułu wskazano, że objęcie ubezpieczeniem na wniosek następuje od dnia wskazanego we wniosku

o objęcie ubezpieczeniem, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został złożony. Z kolei w ustępie trzecim zaznaczono, że osoba podlegająca ubezpieczeniu na wniosek może w każdym czasie odstąpić od ubezpieczenia, składając oświadczenie w tej sprawie, zaś w ustępie czwartym, że równoznaczne z odstąpieniem od ubezpieczenia na wniosek jest nieopłacenie w terminie składki, chyba że rolnik obowiązany do jej opłacenia, przed upływem terminu płatności, wystąpił o jego odroczenie albo nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej.

Stosownie do treści przepisu art. 3a ust. 1 ww. ustawy, ubezpieczenie ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ustały okoliczności uzasadniające podleganie ubezpieczeniu, z zastrzeżeniem ust. 3. W ustępie 2 wskazano nadto, iż ubezpieczenie na wniosek ustaje także:

1) od dnia wskazanego w oświadczeniu ubezpieczonego, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym to oświadczenie zostało złożone Kasie, albo

2) od pierwszego dnia okresu ubezpieczenia, za który składka nie została opłacona.

3. Jeżeli wraz z ustaniem okoliczności uzasadniających podleganie ubezpieczeniu z mocy ustawy następują okoliczności uzasadniające objęcie ubezpieczeniem na wniosek, ubezpieczenie istniejące z mocy ustawy ustaje od dnia następującego po dniu, w którym ubezpieczonemu doręczono decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia z mocy ustawy.

W ocenie sądu treść przywołanych przepisów art. 3 ust. 4 oraz art. 3a ust. 2 nie pozostawia miejsca na żadne wątpliwości co do tego, jakie są skutki nieopłacenia składki przez rolnika podlegającego ubezpieczeniu społecznemu na wniosek, tj. iż następuje wówczas – z mocy prawa – wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników. Wprawdzie ust. 4 art. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wprowadza wyjątki od tej zasady, jednak żaden z nich nie dotyczy ubezpieczonej. Nie wystąpiła ona bowiem przed upływem terminu płatności składki o jego odroczenie; nieopłacenie składki nie było też w jej przypadku wynikiem działania siły wyższej. Skarżąca podnosiła bowiem, iż opóźnienie w zapłacie spowodowane było brakiem gotówki, co nie może zostać uznane za okoliczność stanowiącą jakiegokolwiek usprawiedliwienie w sensie prawnym. Przytoczyć w tym miejscu należy uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r. (II UKN 137/98, Lex nr 36717), w którym wskazano, iż siłą wyższą jest działanie zdarzenia zewnętrznego (leżącego poza osobą zobowiązaną), niemożliwego do przewidzenia wobec małego stopnia prawdopodobieństwa jego pojawienia się w określonej sytuacji i niemożliwego do zapobieżenia jego szkodliwym następstwom. Jako przykłady siły wyższej w rozumieniu ustawy, poza zjawiskami przyrody (klęska żywiołowa), wskazane zostały wypadek przy pracy rolniczej lub inny wypadek, w wyniku którego dochodzi do całkowitej niezdolności do pracy lub nagła choroba o gwałtownym przebiegu, która uniemożliwia wykonywanie normalnych czynności (np. zawał serca). Sąd Najwyższy podkreślił także, iż przewidziana w przepisie formuła, w myśl której następuje skutek w postaci uznania, że doszło do odstąpienia od ubezpieczenia na wniosek, jest oderwana od braku zawinienia po stronie ubezpieczającego się rolnika, czy też okoliczności usprawiedliwiających opóźnienie w opłaceniu składki, nie pozwalając na "przywrócenie terminu".

W tym miejscu trzeba także podkreślić, iż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, jeśli chodzi o opłacanie składek, nie jest wcale nadzwyczaj rygorystyczna. Ubezpieczona, jeśli faktycznie borykała się z przejściowymi problemami finansowymi, miała bowiem możliwość wystąpienia do organu rentowego z wnioskiem o odroczenie terminu płatności składki, co skutkowałoby automatycznym niewystąpieniem skutku w postaci wyłączenia jej z ubezpieczeń społecznych rolników. Skoro jednak B. H. (1) z takim wnioskiem przed upływem terminu płatności nie wystąpiła, a składek w terminie nie uiściła, ziściła się przesłanka, o jakiej mowa w art. 3 ust. 4 ustawy, skutkująca wyłączeniem jej z mocy prawa z ubezpieczenia społecznego rolników.

Należy zwrócić też uwagę, że w doręczanych wcześniej B. H. (1) decyzjach rolniczego organu rentowego dotyczących podlegania przez nią ubezpieczeniu społecznemu rolników na wniosek zawarte były informacje o skutkach nieopłacenia składek w terminie, jak również o możliwości złożenia wniosku o odroczenie płatności. Wprawdzie pouczenie zawarte w pierwszorazowej decyzji o stwierdzeniu podlegania B. H. ubezpieczeniom społecznym rolników na wniosek (z 6.05.1997 r.) mogło wprowadzić ubezpieczoną w błąd, to jednak w późniejszych decyzjach błąd ten

został naprawiony. Trzeba bowiem przypomnieć, iż ubezpieczona po raz pierwszy spóźniła się z opłatą składki na ubezpieczenie społeczne rolników w roku 1999. Organ rentowy wydał wówczas decyzję o ustaniu wobec niej ubezpieczenia społecznego rolników w związku ze stwierdzonym opóźnieniem, którą jednak uchylił w związku z odwołaniem ubezpieczonej, w którym podniosła m.in. zarzut wprowadzającego w błąd pouczenia o skutkach nieopłacenia przez nią składki w terminie. W wydanej w dniu 4.01.2000 r. decyzji o wznowieniu ubezpieczenia społecznego rolników na wniosek zawarto więc już jednoznaczne pouczenie, że „ubezpieczenie to ma charakter dobrowolny, nie opłacenie składki w terminie ustawowym jest równoznaczne z wyłączeniem z ubezpieczenia”. Dodatkowo w standardowej informacji na odwołanie decyzji w punkcie 3 wskazano, że rolnik obowiązany jest do terminowego opłacania składek oraz że ma to szczególne znaczenie w przypadku osób objętych ubezpieczeniem na wniosek, bowiem nieopłacenie składki w terminie jest traktowane, jak odstąpienie od ubezpieczenia na wniosek, chyba że przed upływem terminu płatności rolnik złożył podanie o jego odroczenie albo udowodni, że nieopłacenie składki w ustawowym terminie było wynikiem zaistnienia trudnych do przewidzenia i niezawinionych przez płatnika okoliczności”. Co więcej, w 2007 r. ubezpieczona ponownie spóźniła się z opłaceniem składki. Składkę za II kwartał uiściła w dniu 2 maja 2007 r., zamiast do dnia 30 kwietnia 2007 r. Pismem z dnia 28 maja 2007 r. organ rentowy przypomniał ubezpieczonej, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników na wniosek ma charakter dobrowolny, nieopłacenie składki w terminie ustawowym jest traktowane jako odstąpienie od tego ubezpieczenia. Organ rentowy zaakcentował przy tym, że w przypadku kolejnej nieterminowej wpłaty składki ubezpieczona zostanie wyłączona z ubezpieczenia społecznego rolników. W analizowanym przypadku uznać zatem należało, że ubezpieczona została prawidłowo pouczona o konsekwencjach niewpłacenia należności w terminie, w tym o możliwości złożenia wniosku o odroczenie płatności.

Skoro więc z niespornych ustaleń stanu faktycznego wynika, że B. H. (1) podlegająca ubezpieczeniom społecznym rolników na wniosek, opłaciła składkę za II kwartał z pięciodniowym opóźnieniem, oznacza to, że na mocy art. 3 ust. 4 i art. 3a ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przestała być objęta ubezpieczeniem społecznym rolników z mocy samego prawa od dnia 1 kwietnia 2014 r.

Odwołanie ubezpieczonej podlegało więc w tej sytuacji oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie przepisu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Na zakończenie, mając na uwadze argumentację ubezpieczonej, trzeba jeszcze podkreślić, że wprawdzie regulacja przepisu art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w przypadku ubezpieczonej okazała się rygorystyczna, gdyż skutki banalnego wydawałoby się niedochowania terminu do opłacenia należnej składki na dobrowolne ubezpieczenie społeczne okazały się bardzo daleko idące, to jednak nie można było uznać, aby rygorystyka obowiązujących w tej mierze przepisów stanowił naruszenie jakichkolwiek konstytucyjnych zasad. W szczególności w ocenie sądu orzekającego w niniejszej sprawie bezprzedmiotowym było występowanie z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego w tym zakresie. Przedstawienie pytania prawnego Trybunałowi Konstytucyjnemu w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją jest możliwe wówczas, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Jest przy tym oczywiste, iż przedstawienie pytania prawnego może nastąpić tylko wówczas, gdy sąd rozstrzygający sprawę uzna, że istnieją uzasadnione wątpliwości co do zgodności danego aktu normatywnego z konstytucją (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2002 roku, sygn. akt III CKN 326/01, Lex 56898). Nadto wyłącznie wątpliwości sądu, a nie skarżącego mogą uzasadnić przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu pytania prawnego, od odpowiedzi na które zależy rozstrzygnięcie sprawy sądowo-administracyjnej. Dlatego też skarżący nie ma uprawnienia do skutecznego domagania się przedłożenia przez sąd pytania prawnego Trybunałowi Konstytucyjnemu (por. m.in. postanowienie wsa w Olsztynie z dnia 18 października 2007 r., sygn. akt II SA/Ol 861/07, Lex 303725, podobnie wyrok wsa w Poznaniu z dnia 26 lutego 2008 roku, sygn. akt III SA/Po 821/07, Lex 491905, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 lutego 2008 roku, sygn. akt II CSK 463/07, Lex 463366). Tymczasem w realiach niniejszej sprawy sąd nie miał wątpliwości co do konstytucyjności przepisu art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Choć jest on rygorystyczny, to jednak przewidziano w nim zarówno możliwość złożenia wniosku o odroczenie płatności, jak i wyłączono jego stosowanie w przypadku wykazania, że nieopłacenie składki w terminie było skutkiem siły wyższej. Biorąc zaś dodatkowo pod uwagę fakt,

iż mimo nieopłacenia składki w terminie ubezpieczona może, niemal od dnia następnego, ponownie przystąpić do ubezpieczenia społecznego rolników, tym bardziej nie można było mówić o tym, aby jej konstytucyjne prawa zostały w jakikolwiek sposób naruszone.

Jeśli jednak ubezpieczona nie uzna się za przekonaną niniejszą argumentacją i nadal będzie podtrzymywała swoje zarzuty o niekonstytucyjności rozwiązań dotyczących ustania dobrowolnych ubezpieczeń społecznych rolników w przypadku nieopłacenia składki w terminie, oczywiście możliwym będzie poddanie tej konkretnej sprawy pod osąd Trybunału Konstytucyjnego. Może o tym zdecydować jednak wyłącznie B. H. (1), o ile – działając w oparciu o normę art. 79 ust. 1 Konstytucji RP – po wyczerpaniu drogi sądowej zdecyduje się na złożenie skargi konstytucyjnej.